

Сокурєнко Валерій Васильович
д.ю.н., доц.,
ректор Харківського національного університету внутрішніх справ,
м. Харків

**РЕФОРМА ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ ЯК УОСОБЛЕННЯ
ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ВЕКТОРА БЕЗПЕКИ СТРАТЕГІЇ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ «УКРАЇНА – 2020»**

Визначення національної парадигми і стратегії сталого розвитку України відбувається під впливом як сучасних світових тенденцій щодо вирішення проблем гармонійного розвитку людства, так і регіональних – європейських, пов'язаних із формуванням нової форми соціально-політичної ідентичності, заснованої на спільних цінностях ментального та матеріального характерів.

Ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Україна отримала інструмент та дороговказ для своїх перетворень. Виконання вимог цієї Угоди дає можливість Україні в подальшому стати повноцінним членом у Європейському Союзі.

Для вирішення конкретних завдань у цій галузі та досягнення поставлених цілей в Україні було розроблено Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [1] (далі – Стратегія), яка визначає мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України з урахуванням сучасних політичних та соціальних перетворень у регіоні. Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід держави на провідні позиції у світі. Для цього рух уперед здійснюватиметься за такими векторами, як вектор розвитку, вектор безпеки, вектор відповідальності, вектор гордості.

Сьогодні, коли проти України ведеться гібридна війна, вектор безпеки набуває особливого, прикладного значення. Він передбачає забезпечення

гарантій безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної власності. Україна має стати державою, яка здатна захистити свої кордони та забезпечити мир не тільки на своїй території, а й у європейському регіоні. Центром уваги держави і суспільства повинні стати громадяни, права яких нині грубо й цинічно порушуються. Насамперед це ті, хто потерпає від терористів на захоплених територіях Донецької та Луганської областей, зазнає утисків в окупованому Криму.

Визначальною основою безпеки також мають стати забезпечення чесного та неупередженого правосуддя, проведення очищення влади на всіх рівнях і забезпечення впровадження ефективних механізмів протидії корупції.

Європейська інтеграція України передбачає забезпечення ефективного функціонування інститутів, які гарантуватимуть верховенство права, додержання прав і свобод людини та громадянина, їх ефективний захист [2]. Метою державної політики в цій сфері є коригування завдань і функцій правоохоронних органів, упровадження нових засад проходження служби, нових критеріїв оцінки роботи правоохоронців для підвищення рівня захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань.

Необхідно провести функціональні та організаційні перетворення в системі Міністерства внутрішніх справ України, чітко розподілити функції щодо формування політики, що має здійснюватися Міністерством, та реалізації політики, що має здійснюватися окремим центральним органом виконавчої влади в системі МВС України – Національною поліцією. Політичне управління та професійне керівництво у сфері правопорядку мають бути чітко розмежовані, як це передбачено Європейським кодексом поліцейської етики.

Необхідно забезпечити прозору систему конкурсного добору осіб на посади, створити нову систему атестації персоналу органів правопорядку, змінити підходи до підготовки працівників цих органів, що повинно забезпечити зміну ставлення до виконання службових обов'язків у напрямі усвідомлення їх як надання оплачуваних державою послуг із забезпечення,

насамперед, безпеки кожної особи, її особистих та майнових прав, суспільних і державних інтересів.

У зв'язку з цим окремої уваги заслуговує проблема підготовки кваліфікованих кадрів для підрозділів Національної поліції України. Мало хто заперечуватиме, що традиційні підходи до підготовки працівників правоохоронних органів не повністю забезпечують необхідну якість і професійну компетентність кваліфікованих кадрів поліції. А тому правильним є висновок про наявність об'єктивно існуючого протиріччя між зростаючими вимогами сучасного суспільства до діяльності поліції та традиційною системою підготовки поліцейських.

За роки незалежності нашої держави виділилися два основних напрями реформування системи професійної підготовки кадрів для правоохоронних органів [3]. Перший напрям пов'язується зі структурними змінами в системі навчальних закладів, а другий – із переходом на багаторівневу і багатопрофільну систему підготовки професійних кадрів.

Характерною особливістю першого напрямку реформування професійної освіти є вихід навчальних закладів МВС України на рівень найкращих вітчизняних академічних юридичних шкіл із подальшим утвердженням університетських стандартів. Результатом такого розвитку є формування потужних наукових шкіл як правоохоронного, так і теоретико-правового спрямування.

Характерною рисою другого напрямку розвитку є впровадження безперервної форми підготовки фахівців. У зв'язку з цим у системі професійної підготовки умовно можна визначити певні освітні рівні: спеціальна початкова підготовка; навчання в освітніх установах вищої професійної освіти МВС України; підвищення кваліфікації та перепідготовка (додаткова професійна освіта); навчання у процесі практичної діяльності (службова підготовка). Разом із цим, безперервність супроводжується спеціалізацією професійної підготовки (досудове розслідування, кримінальна поліція, громадська безпека, психологія, кібербезпека), а також проведенням прикладних наукових досліджень на замовлення органів і підрозділів МВС та Національної поліції України.

З урахуванням вітчизняної системи освіти загальним обґрунтованим висновком є те, що підготовка поліцейських в Україні на базі навчальних планів юридичної освіти та освітніх рівнів «бакалавр», «магістр» є надбанням вітчизняної правоохоронної системи, а не недоліком.

У процесі реформування системи підготовки кадрів для Національної поліції з'явилася проблема співіснування та співвідношення в межах реалізації освітньої діяльності професійної підготовки та професійної освіти в системі ВНЗ МВС. Визріла необхідність визначення місця професійної підготовки в системі освітньої діяльності.

У звіті групи з формування єдиних підходів до європейської поліцейської науки справедливо відзначається, що лінії поліцейської освіти та підготовки часто перетинаються, оскільки здійснюються в межах одного процесу. Разом з тим, існує небезпека втрати балансу між цими процесами в підготовці кадрів, якщо освітня організація дотримується високих академічних та інтелектуальних стандартів і навпаки. Пошук гармонії між цими процесами у професійному становленні кадрів поліції важливий з точки зору результату підготовки поліцейського як гаранта забезпечення громадської безпеки та боротьби зі злочинністю. Зокрема, викликає стурбованість необґрунтована популістська надмірна увага та намагання до перенесення на українські терени практик західних систем навчання і виховання, які, як правило, не враховують наших особливостей, освітніх традицій та й самих результатів цих практик у тих країнах, де вони вже стали частиною освітнього ландшафту.

Аналіз систем освіти та професійної підготовки показав, що прогресивні педагогічні концепції не обов'язково зумовлюють наявність у працівників поліції здатності ефективно діяти в екстремальних ситуаціях із виявлення та припинення правопорушень і злочинів. Підготовку кадрів поліції за кордоном відрізняє відсутність єдиного методологічного підходу, що зумовлено різними педагогічними ідеологіями.

Формування компетенцій на основі традиційної прикладної підготовки та копіювання західних педагогічних технологій не сприяють удосконаленню

системи професійної підготовки в цілому. Адміністративні ж методи вирішення зазначеної проблеми призводять до штучного симбіозу та декларативного впровадження компетентнісного підходу.

У визначенні мети поліцейської освіти дискусійним залишається питання про те, давати працівникам поліції повноцінну освіту або ж готувати фахівців вузького профілю у тій чи іншій сфері поліцейської діяльності. На думку німецького дослідника Пітера Доома, для поліції необхідно готувати і фахівців широкого профілю, і фахівців вузької спеціалізації. Загальновизнано, що нині в поліцейській діяльності котирується не горезвісна робоча сила, а працівник із високим рівнем освіченості, вихованості, професійної навченості, сукупність чого і формує професіоналізм.

У кінці хочу зазначити, що Україні потрібна така система забезпечення правопорядку, яка є максимально прозорою та дружньою для суспільства. Важливим у цій сфері є проведення ґрунтовної децентралізації та впровадження дієвих механізмів громадського контролю за органами правопорядку. Пріоритетним у роботі таких органів має бути поєднання принципів законності та гуманізму як відображення потреб конкретної особистості та інтересів громадянського суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» : схвал. Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
2. Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції // Центр досліджень соціальних комунікацій, СІАЗ НЮБ ФПУ: сайт. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1209:suchasnij-stan-i-perspektivi-ukrajinskoji-evrointegratsiji&catid=8&Itemid=350.
3. Користін О. Є. Професійна освіта поліцейського: в якому напрямку рухатись? // Політрада: сайт. 21.06.2016. URL: <http://politrada.com/news/profes-yna-osv-ta-pol-tseyskogo-v-yakomu-napryamku-rukhatis/>.